

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΚΥΚΛΑΔΙΚΗΣ
ΤΕΧΝΗΣ
ΙΔΡΥΜΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΙ ΝΤΟΛΛΗΣ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

«Χαιρώνεια, 2 Αυγούστου 338 π.Χ.: Μια μέρα που άλλαξε τον κόσμο»

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

14 Δεκεμβρίου 2023 έως 31 Μαρτίου 2024

**Μία έκθεση για τη μέρα που έφερε στο προσκήνιο της ιστορίας
τον Μέγα Αλέξανδρο**

«Όταν δε μετά τη μάχη επιθεωρούσε τους νεκρούς ο Φίλιππος, στάθηκε στο μέρος που κείτονταν νεκροί οι τριακόσιοι παραταγμένοι απέναντι από τις σάρισες και αναμειγμένοι με άλλους νεκρούς, τους θαύμασε και έμαθε ότι πρόκειται για τον λόχο των εραστών και των ερωμένων. Τότε, δάκρυσε και είπε: 'Να χαθούν όσοι υποπτεύονται ότι αυτοί οι άνδρες μπορεί να έπραξαν ή υπέστησαν κάτι επιείσχυτο'»

Πλούταρχος, Βίος Πελοπίδα 18, 5

Ένα από τα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα της ελληνικής αρχαιότητας, τη μάχη της Χαιρώνειας που έφερε στην πολιτική σκηνή τον Μέγα Αλέξανδρο και έθεσε τα θεμέλια για τη δημιουργία του σύγχρονου κόσμου, προσεγγίζει η νέα έκθεση **«Χαιρώνεια, 2 Αυγούστου 338 π.Χ.: Μια μέρα που άλλαξε τον κόσμο»** του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού. Η έκθεση, που θα διαρκέσει από τις **14 Δεκεμβρίου 2023** μέχρι τις **31 Μαρτίου 2024**, εντάσσεται στη νέα σειρά αρχαιολογικών εκθέσεων **«Ιστορίες Ανθρώπων»** και παρουσιάζεται στο **Μέγαρο Σταθάτου** και στην **Πτέρυγα Νεοφύτου Δούκα**, υπό την επιμέλεια των **Δρών Παναγιώτη Ιωσήφ**, επιμελητή του Μουσείου και καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Radboud της Ολλανδίας, και **Ιωάννη Φάππα**, Επίκουρου Καθηγητή Προϊστορικής Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Η έκθεση τονίζει τη σημασία που είχε η μάχη της Χαιρώνειας κατά την αρχαιότητα στη μετάβαση από την κλασική στην ελληνιστική περίοδο, εποχή κατά την οποία ο ελληνικός πολιτισμός θα κυριαρχήσει για αιώνες και θα θέσει τις βάσεις αυτού που ονομάζουμε Δυτικός κόσμος. Πρόκειται για τη μάχη που έφερε αντιμέτωπους τον στρατό της Μακεδονίας του Φιλίππου Β' με αυτόν των συμμαχικών ελληνικών πόλεων της νότιας Ελλάδας- κυρίως τον Ιερό Λόχο της Θήβας και τον στρατό της Αθήνας-, βάζοντας για πρώτη φορά στο προσκήνιο της ιστορίας τον δεκαοκτάχρονο Αλέξανδρο που έμελλε να κατακτήσει τον κόσμο με την μεγάλη εκστρατεία του στην Ασία.

Η έκθεση περιλαμβάνει 240 αρχαιότητες και ιστορικά τεκμήρια προερχόμενα από 27 Μουσεία και Ιδρύματα του εσωτερικού και τέσσερεις ιδιωτικές συλλογές, πολλά εκ των οποίων εκτίθενται για πρώτη

φορά. Παρουσιάζονται επίσης δύο μαρμάρινες προτομές από το Μουσείο Chiaramonti του Βατικανού ενώ μεγάλος «Απρόσμενος Επισκέπτης» είναι το έργο «Μέγας Αλέξανδρος, 1981» του Andy Warhol από το MOMus - Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης.

Σημείο εκκίνησης της έκθεσης είναι η ίδια η μάχη, εκείνη η συγκεκριμένη μέρα του Αυγούστου του 338 π.Χ., όταν οι Μακεδόνες υπό την ηγεσία του Φιλίππου Β' αντιμετώπισαν στη βοιωτική πόλη της Χαιρώνειας τις υπέρτερες αριθμητικά συμμαχικές δυνάμεις των ελληνικών πόλεων υπό την ηγεσία της Θήβας και την πολιτική παρακίνηση του Αθηναίου πολιτικού Δημοσθένη. Ο Φίλιππος εμπιστεύεται στον νεαρό Αλέξανδρο την αρχηγία του ιππικού, του σώματος που θα αντιμετωπίσει τον Θηβαϊκό Ιερό Λόχο και θα τον αποδεκατίσει. Οι συνέπειες της μάχης έχουν κοσμοϊστορικό χαρακτήρα: μετά από αυτήν, ο στρατός του Φιλίππου και, κυρίως, του Αλεξάνδρου θα φτάσει στα όρια του γνωστού κόσμου και θα φέρει πρωτόφαντο πλούτο στον ελλαδικό χώρο από τα θησαυροφυλάκια των Περσών βασιλείων. Είναι η ελληνιστική περίοδος κατά την οποία διαταράσσονται οι παραδοσιακές πολιτικές ισορροπίες των ελληνικών πόλεων και επανακαθορίζονται οι κοινωνικές δομές. Οι πόλεις κράτη περνούν σε μια νέα διοικητική δομή, αυτή των βασιλείων, όπου οι αποφάσεις δεν λαμβάνονται αποκλειστικά στο επίπεδο της πόλης. Πρόκειται για ένα μοντέλο διοίκησης που προσομοιάζει κατά πολύ με τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σήμερα. Είναι η περίοδος που δημιουργείται ένας νέος άνθρωπος σύμφωνα με το πρότυπο που περιγράφει ο Όμηρος, αυτός που «γνώρισε πολιτείες πολλές, έμαθε πολλών ανθρώπων τις βουλές».

Η έκθεση επιτρέπει να «αγγίξουμε» αρχαιολογικά τον Μέγα Αλέξανδρο, όσο ποτέ και πουθενά αλλού στον τόπο και τον χρόνο. Ο Αλέξανδρος αποτελεί τον μεγάλο παρόντα της Ιστορίας αλλά και τον μεγάλο απόντα της Αρχαιολογίας. Οι γραπτές πηγές γι αυτόν, αν και μεταγενέστερες της ζωής του, είναι πολυάριθμες. Τα αρχαιολογικά ευρήματα, όμως, που έχει αφήσει και σχετίζονται αμέσως ή εμμέσως με τον ίδιο είναι ελάχιστα. Στη Χαιρώνεια όπου πρωτοπαρουσιάστηκε στον κόσμο η γούρμος του μακεδονικού ιππικού, βρίσκει κανείς τα κατάλοιπα των ανθρώπων που πολέμησαν δίπλα του, αυτών που δέχθηκαν τις διαταγές του εκείνο το πρωινό του Αυγούστου ή αυτών που σκοτώθηκαν ίσως και από τον ίδιο. Όλα αυτά τα τεκμήρια παρουσιάζονται στην έκθεση για πρώτη φορά.

Εκτός από τους δύο κόσμους που συγκρούστηκαν, η έκθεση παρουσιάζει τις ταφικές πρακτικές των δύο στρατευμάτων, στο Πολυάνδριο των 254 Θηβαίων Ιερολοχιτών με το μνημείο του Λέοντα της Χαιρώνειας και στον Τύμβο των Μακεδόνων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αρχαιολογική ανάκτηση της μάχης, προβάλλοντας το έργο δύο πρωτοπόρων της ελληνικής αρχαιολογίας στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, του Παναγιώτη Σταματάκη και του Γεωργίου Σωτηριάδη.

Όπως αναφέρει η Πρόεδρος και Διευθύνουσα Σύμβουλος του Μουσείου, Σάντρα Μαρινοπούλου:

«Γιατί αποφασίσαμε να μιλήσουμε για τη μάχη της Χαιρώνειας; Αυτή στην οποία οι Μακεδόνες του Φιλίππου Β' και του νεαρού Αλέξανδρου αντιμετώπισαν τη Θήβα, την Αθήνα και τους συμμάχους τους; Τι έγινε στα μέσα του καλοκαιριού του 338 π.Χ. στην κοιλάδα της Βοιωτίας που άλλαξε τον κόσμο; Η έκθεση, αν και μιλά και για την ίδια τη μάχη, επικεντρώνεται, κυρίως, στις συνέπειές της. Με τη μάχη αυτή εγκαθιδρύθηκε η Μακεδονία ως κυρίαρχη δύναμη στα ελληνικά πράγματα και άνοιξε ο δρόμος για τη γέννηση του ελληνιστικού κόσμου. Η δημοκρατία και η Πόλη Κράτος πέρασαν σε μια νέα εποχή, αυτή των βασιλείων, που έθεσε τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός κόσμου που επέτρεψε στον ελληνικό πολιτισμό να φτάσει στα όρια της τότε γνωστής οικουμένης. Εκεί που μοναδικά πλούτη, νέες γνώσεις και εμπειρίες θα προσφερθούν τόσο στους Έλληνες όσο και στους υπόλοιπους λαούς που συμμετείχαν στη νέα πραγματικότητα που γεννήθηκε μετά τη νίκη της Χαιρώνειας. Για την έκθεση αυτή, οι δύο νέοι επιστήμονές μας, με διαφορετική αφετηρία ο καθένας, ένωσαν τις γνώσεις, τη δημιουργικότητα και τις δυνάμεις τους».

Όπως αναφέρουν οι επιμελητές της έκθεσης στον κατάλογο: «*Την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος συνέβαλαν δύο καθοριστικοί παράγοντες: πρόκειται για μια από τις ελάχιστες περιπτώσεις στα αρχαιολογικά χρονικά, όπου οι περιγραφές και οι πληροφορίες για ένα γεγονός από τους αρχαίους συγγραφείς συναντούν τα σημαντικά αρχαιολογικά κατάλοιπα του ίδιου του γεγονότος, εν πολλοίς άγνωστα όχι μόνο στο ευρύ κοινό, αλλά και στην ίδια την αρχαιολογική κοινότητα. Ο δεύτερος παράγοντας είναι το θέμα: βασικοί πρωταγωνιστές της μάχης ήταν δύο από τις κορυφαίες μορφές της ελληνικής αρχαιότητας και της παγκόσμιας ιστορίας, ο Φίλιππος Β' και ο γιος του Αλέξανδρος Γ' της Μακεδονίας, τον οποίο η Ιστορία ονόμασε Μέγας. Στα ελάχιστα τετραγωνικά χιλιόμετρα γύρω από το πεδίο της Χαιρώνειας, οι δύο αυτοί πρωταγωνιστές συναντούν έναν από τους σημαντικότερους ρήτορες της αρχαιότητας, τον Αθηναίο Δημοσθένη, γράφοντας τη μοίρα του μετέπειτα κόσμου [...]. Στόχος μας ήταν να δώσουμε στον επισκέπτη την εμπειρία μιας σύγχρονης προσέγγισης ενός αρχαίου γεγονότος, εξετάζοντας και τον τρόπο που αυτό επιβίωσε στη συλλογική μνήμη του έθνους».*

Η έκθεση «Χαιρώνεια, 2 Αυγούστου 338 π.Χ.: Μια μέρα που άλλαξε τον κόσμο» είναι η πρώτη μιας νέας σειράς εκθέσεων του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης που φέρει τον τίτλο «Ιστορίες Ανθρώπων». Πρόκειται για ιστορίες για τον βίο, τα ήθη και τα έργα θνητών, τα οποία επηρέασαν τη ζωή, τις αντιλήψεις και τη σκέψη των μεταγενέστερων γενεών. Μια τέτοια ιστορία πρόκειται να διηγηθεί και η έκθεση αυτή, βασισμένη στις μαρτυρίες των αρχαίων πηγών και στα κατάλοιπα που άφησαν οι πρωταγωνιστές της.

ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Όπως αναφέρθηκε, πολλά από τα αρχαιολογικά τεκμήρια της έκθεσης παρουσιάζονται για πρώτη φορά. Πρόκειται για αντικείμενα που προέρχονται από τις ανασκαφές του Πολυανδρίου των Θηβαίων και του Τύμβου των Μακεδόνων. Αντικείμενα που είτε δεν είναι πλήρως δημοσιευμένα και γνωστά στην ακαδημαϊκή κοινότητα, είτε βρίσκονται σε μουσεία της ελληνικής περιφέρειας και δεν τυγχάνουν της αντίστοιχης προβολής. Επίσης, πολλά από τα εκθέματα μελετήθηκαν διεξοδικά για τις ανάγκες της παρούσας έκθεσης και δημοσιεύονται για πρώτη φορά, αφού βρίσκονταν στις αποθήκες είτε του τοπικού Μουσείου της Χαιρώνειας είτε του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου στην Αθήνα.

Μεταξύ των εκθεμάτων της έκθεσης ξεχωρίζουν το μοναδικό ταφικό σύνολο του πολεμιστή από την Ηγουμενίτσα με τον μοναδικό σιδερένιο θώρακα και το επαργυρωμένο κράνος, η εξαιρετικής αισθητικής και ιστορικής σημασίας μακεδονική ασπίδα με την επιγραφή Βασιλέως Αλεξάνδρου, προϊόν κατάσχεσης από λαθρανασκαφή, οι χρυσοί στατήρες του Φιλίππου, του Αλεξάνδρου και των Διαδόχων του, τα οστά των Ιερολοχιτών και των Μακεδόνων πεσόντων, ο μοναδικός τάφος της Τανάγρας, απτό σύμβολο της σημασίας της μάχης και στην περιοχή της Βοιωτίας.

Όσον αφορά στο έργο «Μέγας Αλέξανδρος, 1981» του Andy Warhol από το MOMus - Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, πρόκειται για μια εκδοχή της σειράς Alexander the Great που υλοποίησε ο Warhol μετά από ανάθεση του Αλέξανδρου Ιόλα. Η προσωπογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου απεικονίζει τον αρχαιότερο «διάσημο» που αποθανάτισε ο Warhol και είναι το μοναδικό έργο που δημιουργήθηκε με αφορμή ένα αυθεντικό αρχαίο έργο τέχνης.

Σημαντικό, επίσης, τμήμα της έκθεσης αφιερώνεται στην παρουσίαση αυθεντικών ιστορικών τεκμηρίων και αναφορών γραμμένων από τους πρωτοπόρους της ελληνικής αρχαιολογικής έρευνας, Παναγιώτη Σταματάκη και Γεώργιο Σωτηριάδη, κατά τις ανασκαφές τους στο Πολυάνδριο των Θηβαίων και τον τύμβο των Μακεδόνων, στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα αντίστοιχα, προκειμένου να δοθεί η πληρέστερη δυνατή εικόνα για τον τρόπο που η αρχαιολογική έρευνα έφερε στο φως την ίδια τη μάχη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν, επίσης, οι πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο που το νεοελληνικό κράτος διαχειρίστηκε τη μάχη και τα μνημεία της, αλλά και η πρόσληψή της από τον τύπο της εποχής: Η μάχη, παρά τη σημασία της, θα ξεχαστεί πριν αρχίσουν δειλά να την ανακαλύπτουν οι περιηγητές από τα τέλη του 18ου κυρίως αιώνα, όταν τα μαρμάρινα σπαράγματα του πεσμένου Λέοντα προσελκύουν το ενδιαφέρον τους. Αναφορές σε ημερολόγια και ζωγραφικές αναπαραστάσεις ξυπνούν το ενδιαφέρον της ακαδημαϊκής κοινότητας, αλλά και των τοπικών κοινωνιών.

Η έκθεση διαρθρώνεται σε εννέα ενότητες:

1. Οι πρωταγωνιστές

- α. Φίλιππος
- β. Αλέξανδρος
- γ. Δημοσθένης

2. Οι αντίπαλοι

- α. Οι Μακεδόνες: Η μακεδονική φάλαγγα
- β. Ο συνασπισμός των ελληνικών πόλεων: Ο Ιερός Λόχος και η Αθήνα

3. Η διαχείριση της μνήμης της μάχης στο πεδίο

- α. Το Πολυάνδριο του Ιερού Λόχου
- β. Ο Τύμβος των Μακεδόνων
- γ. Οι ταφικές πρακτικές των Μακεδόνων

4. Τιμώντας τη μάχη στην Αθήνα

5. Η Βοιωτία και η Θήβα μετά τη μάχη

- α. Καταστροφή και ανοικοδόμηση της Θήβας

6. Ο νέος ελληνιστικός κόσμος μετά τη μάχη

- α. Ο πλούτος του ελληνιστικού κόσμου
- β. «Μακεδονικότητες» της Βοιωτίας

7. Η αρχαιολογική ανάκτηση της μάχης (Π. Σταματάκης και Γ. Σωτηριάδης)

8. Η σύγχρονη πρόσληψη της μάχης

- α. Περιηγητές
- β. Ζωγράφοι
- γ. Διεθνής, εθνικός και τοπικός τύπος

9. Η μάχη της Χαιρώνειας...σήμερα

Στην τελευταία αυτή ενότητα, επιχειρείται μια πρωτοποριακή προσέγγιση της μάχης με σύγχρονα μέσα, στοχεύοντας σε νεανικά κοινά που δεν έχουν απαραίτητως συχνή επαφή με τον χώρο των μουσείων. Σε αυτή την ενότητα θα μπορεί κανείς να δει ένα διάγραμμα της μάχης της Χαιρώνειας με τη χρήση φιγούρων Playmobil, δύο ταινίες βάσει των ηλεκτρονικών παιχνιδιών *Assassin's Creed* που δημιούργησε η εταιρεία Ubisoft αποκλειστικά για την έκθεση, καθώς και συνοπτική αφήγηση της ιστορίας με τη χρήση comics.

Η μουσειογραφική μελέτη της έκθεσης εκπονήθηκε από τους δύο επιμελητές. Για τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, οι επιμελητές συνεργάστηκαν στενά με τις αρχιτέκτονες Κατερίνα Αποστόλου και Δέσποινα Τσάφου, ακολουθώντας μια πρωτοπόρα προσέγγιση που δίνει έμφαση τόσο στη σκηνογραφία της

αφήγησης όσο και στην αισθητηριακή εμπειρία του επισκέπτη. Η ενότητα «Η μάχη της Χαιρώνειας... σήμερα» σχεδιάστηκε σε συνεργασία των επιμελητών με την αρχιτέκτονα Χαρά Μαραντίδου.

Η έκθεση συνοδεύεται από κατάλογο αλλά και από e-book με δοκίμια μελετητών. Ο κατάλογος, αποτελείται από 420 σελίδες και παρουσιάζει όλα τα αντικείμενα της έκθεσης ανά ενότητα. Το e-book που διατίθεται στο Cycladic.gr, περιλαμβάνει όλα τα επιστημονικά δοκίμια σχετικά με την έκθεση, τις πρόσφατες έρευνες και τις μελλοντικές προοπτικές. Σε αυτόν συμβάλλουν με κείμενά τους μερικοί εκ των κορυφαίων επιστημόνων στον τομέα.

Με στόχο, τέλος, την προαγωγή της έρευνας για τη Χαιρώνεια, στα τέλη Φεβρουαρίου του 2024 θα διοργανωθεί διεθνές επιστημονικό συνέδριο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΔΑΝΕΙΣΤΕΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ

- Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Χαιρώνειας.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Σχηματαρίου.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών.
- Μουσείο της Ακρόπολης.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Ηγουμενίτσας.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πέλλας.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Φλώρινας.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Κομοτηνής.
- Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.
- Αρχαιολογικό Μουσείο Κεραμεικού.
- Επιγραφικό Μουσείο, Αθήνα.
- Νομισματικό Μουσείο, Αθήνα.
- Μουσείο Κανελλοπούλου.
- Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.
- Ακαδημία Αθηνών.
- Μουσείο Φιλελληνισμού.
- Βουλή των Ελλήνων
- **ΜΟMus-Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης-Συλλογές Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης Και Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης**, Θεσσαλονίκη.
- Γεννάδειος Βιβλιοθήκη.
- Ίδρυμα Λασκαρίδη.
- Λαογραφικό Μουσείο Αράχωβας.
- Μουσείο Chiaramonti, Βατικανό.
- Τέσσερις ιδιωτικές συλλογές.

«Χαιρώνεια, 2 Αυγούστου 338 π.Χ.: Μια μέρα που άλλαξε τον κόσμο»
14 Δεκεμβρίου 2023 μέχρι 31 Μαρτίου 2024

Μέγαρο Σταθάτου

Τιμές εισιτηρίων:

Ξεναγήσεις κοινού:

.....

Επίσης, το Τμήμα Εκπαιδευτικών και Κοινωνικών Προγραμμάτων θα προσφέρει εκπαιδευτικές, διαδραστικές ξεναγήσεις για μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και ξεναγήσεις στη νοηματική γλώσσα.

Ώρες λειτουργίας:

Δευτέρα, Τετάρτη, Σάββατο: 10.00-17.00

Πέμπτη, Παρασκευή: 10.00-20.00

Κυριακή: 11.00-17.00

Τρίτη: Κλειστή

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Νεοφύτου Δούκα 4 / Βασιλίσσης Σοφίας & Ηροδότου 1

106 74, Αθήνα

Τηλ.: (+30) 210 7228321-3

W: www.cycladic.gr

Facebook: CycladicArtMuseum

Instagram: Cycladic_museum

Για περισσότερες πληροφορίες: Λήδα Καρανικολού, Υπεύθυνη Επικοινωνίας και Προβολής Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, τηλ. 210 7228321 (εσωτ.114).

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ/ORGANIZATION

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού

ΚΥΡΙΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ/MAIN SPONSOR

ΙΔΡΥΜΑ
ΠΑΥΛΟΥ & ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΚΘΕΣΗΣ/EXHIBITION SPONSORS

ΙΔΡΥΜΑ
ΛΙΛΙΑΝ
ΒΟΥΔΟΥΡΗ

CYCLADIC
ART
FOUNDATION

 EUROBANK

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ ΕΚΘΕΣΗΣ/EXHIBITION BENEFACTORS

ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ & ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΟΙ ΦΙΛΟΙ
ΤΟΥ ΜΚΕ

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

LEON LEVY FOUNDATION

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ
ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΩΝ/OFFICIAL
AIR CARRIER

AEGEAN

ΧΟΡΗΓΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ/
INSURANCE SPONSOR

karavias
art insurance

ΧΟΡΗΓΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ/
PRODUCT SPONSOR

KRAFT
PAINTS
DRIVEN BY INNOVATION

ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ/
SPECIAL PARTNER

ASSASSIN'S
CREED
A UBSOFT ORIGINAL